

קִרְבָּה שְׁנֵת הַשְּׁבַע שְׁנֵת הַשְּׁמִטָּה

מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים, תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. וְזֶה, דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוֹט כָּל בְּעַל מִשְׁחָ יָדוֹ, אֲשֶׁר יֵשֶׁה בְּרַעְיוֹ: לֹא יִגֹּשׁ אֶת רַעְיוֹ וְאֶת אָחִיו, כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ.

(דברים פרק טו, א-ב)

בשורה לעניים

וציוה שיאכלו המעשרות "במקום אשר יבחר". ואם ירחק המקום, "ונתת בכסף וצרת הכסף בידך". ופירש הזמן שיוציאו בו המעשרות, וזהו "מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך". וציוה שיתנוהו ללוי לגר ליתום ולא למנה. ואחר כך פירש דין השמיטה, לפי שדיבר למעלה במתנות עניים, והשמיטה היא תקנת עניים, כאומרו "וזה דבר השמיטה" וגומר, "לא יגוש את רעהו ואת אחיו" וגומר. ולפי שהשמיטה נראה שהיא בשורת עניים, לזה אמר לא תירא מזה, "כי לא יהיה בך אביון", אם תעשה המצוות. צרור המור - פרשת ראה, לרב אברהם סבע נולד בקסטיליה ספרד, נמלט לפס מרוקו ונפטר בורונה איטליה (1440-1508).

ממה מִפְחָדִים?

שיש מעשה בדבר

אמנם אמר חלקתי לך ששה שנות השבוע לעשות צדקה ללוי לגר ליתום ולא למנה, כי בשנה הראשונה יתן תרומות ומעשרות ומתנות עניים, וכן בשנה השנית, נוסף עליהם בשלישית מעשר עני וגם לבער המעשרות של שלוש שנים להשביע ללוי לגר וכו'. ועל דרך זו בג' השנים הבאות אחריהן. אך בשנה השביעית הנה הבעל בית יאכל מהנמצא איתו מהשנים הקודמות, אך הלוי והגר והיתום והאלמנה יחסר להן כי אין תרומות ומעשרות ומתנות עניים, כי הספיחים מעט המה לכלכל את כולם, וגם הבעל בית בעצמו מה זכות תערכו לו כי לא יתן מאומה. לזה אמר הנה גם בשנה השביעית תעשה צדקה "כי מקץ שבע השנים תעשה שמיטה". ושמה תאמר הלא אין זה רק ב'שב ואל תעשה', ואיך אמרת "תעשה שמיטה" - שמורה שיש מעשה בדבר וגם להיותו במקום צדקה צריך מעשה. תורת משה - פרשת ראה, לרב משה אלשיך נולד בסלונקי, פעל ונפטר בצפת (1507-1600).

ממה חוששים?

ידי הכל שווה בה והנתבע יש לו כוח

ובעבור כי בשנה השביעית תסתלק ההנהגה מהנמצאים, ואין חריש ואין קציר ויד הכל שווה ה בה כמלך כחלך, הרי גם כן תהיה יד הלווה בה כמלווה ולא יגוש את רעהו. וזהו אומרו - "וזה דבר השמיטה, שמוט כל בעל משה ידו" וכו' רוצה לומר דבר השמיטה ודאי. וגזירתה ומצוותה הוא שישמוט כל בעל הלוואה ידו מהנתבע ולא יגוש את רעהו כלל, והטעם - "כי קרא שמיטה לה", פירושו כי הנתבע יש לו כוח, לאמור - שמיטה לה', רוצה לומר כי גזירת המלך יתברך היא שמיטת כספים מנחה חדשה - פרשת ראה, לרב יעקב איפרגאן מחכמי תארוודאנת - מרוקו (נולד 1586).

על מה מותרים?

הבטחת קיומה של השכבה הענייה

שמצות השמיטה בכללותה קשורה ושזורה במכלול מצוות אחרות שנועדו לתת לעם ישראל ולמדינתו יציבות כלכלית ע"י הבטחת קיומה של השכבה הענייה. ביארנו שהארץ נחלקה לשבטים, איש לפי פיקודיו ניתנה נחלתו, לרב הרבו ולמעט המעיטו. עני שמאיזו סיבה שהיא מטה ידו, יכול היה להתפרנס, מלקט שכחה פאה ומעשר עני, וכן ממצות הצדקה. "פתוח תפתח את ירך לאחיך". נזקק להלוואה, אל תיקח מאיתו נשך ותרבית - "וחי אחיך עימך". "קרבה שנת השבע שנת השמיטה" - ניפטר העני מדאגת פרנסה, כל פרי האדמה עומד לרשותו לפרנסת ביתו, ואם לא הצליח לסלק את חובותיו באה השמיטה ומשמטת הכל - "לא יגוש את רעהו ואת אחיו". אם גם זה לא עזר לו ומכר אדמותיו, או הגרוע מכל מכר עצמו לעבד באה שנת היובל ושחררה עבדים והחזירה אדמות לבעליהן, וחוזר אדם ומתחיל חייו מחדש.

מקור חיים - פרק ה', שמיטת כספים, לרב חיים דוד הלוי מחכמי ירושלים, כיהן כרב הראשי לת"א-יפו (1924-1998)

מה מרוויחים?